

A TEREMTÉS



A TEREMTÉS

A füzet tartalma	oldal
. A bibliai történet szövege	3
. Magyarázatok, értelmezések az elbeszéléshez	4
. A szövegközi ábrák jegyzéke	13
. A diasorozat képeinek jegyzéke	14
. Kérdések, feladatok	15



A BIBLIAI TÖRTÉNET SZÖVEGE

Kezdetkor teremtette Isten az eget és a földet. A föld puszta volt és üres, sötétség borította a mélységeket, és Isten lelke lebegett a vizek fölött. Isten szólt: "Legyen világosság", és világos lett. Isten látta, hogy a világosság jó. Isten elválasztotta a világosságot a sötétségtől. A világosságot nappalnak nevezte Isten, a sötétséget pedig éjszakának. Azután este lett és reggel: az első nap.

Isten újra szólt: "A vizek közepén keletkezzék szilárd boltozat, és alkosson válaszfalat a vizek között". Úgy is lett. Isten megalkotta a szilárd boltozatot, és elválasztotta vele a boltozat feletti és a boltozat alatti vizeket. Isten a boltozatot égnek nevezte. Erre este lett és reggel: a második nap. Isten ismét szólt: "Gyűljenek össze az ég alatti vizek egy helyre, és emelkedjék ki a száraz". Úgy is történt. Isten a szárazat földnek nevezte, az összefolyt vizeket pedig elnevezte tengernek. Isten látta, hogy ez jó. Akkor megint szólt Isten: "Teremjen a föld zöldellő növényeket, amelyek termést hoznak, és fákat, amelyek magot rejtő gyümölcsöt teremnek a földön". Úgy is lett. A föld zöldellő növényeket termett, amelyek termést hoznak fájuk szerint, és fákat, amelyek gyümölcsöt érlelnek, amelyben magvak vannak, a fajtának megfelelően. Isten látta, hogy ez jó. Este lett és reggel: a harmadik nap.

Akkor megint szólt Isten: "Legyenek világító testek az égbolton, s válasszák el a nappalt az éjszakától. Ezek határozzák meg az ünnepeket, a napokat és az éveket. Fényeskedjenek az égbolton, s világítsák meg a földet". Úgy is lett. Isten megteremtette a két nagy világítót. A nagyobbik világítót, hogy uralkodjék a nappalon, és a kisebbik világítót, hogy uralkodjék az éjszakán, s hozzá még a csillagokat.

Isten az égboltra helyezte őket, hogy világítsanak a földnek, uralkodjanak a nappal és az éjszaka fölött, s válasszák el a világosságot meg a sötétséget. Isten látta, hogy ez jó. Este lett és reggel: a negyedik nap...

Isten szólt: "A vizek teljenek meg élőlények sokaságával

az égen, a föld felett pedig röpködjenek madarak". Úgy is történt. Isten megteremtette fajtájuk szerint a nagy tengeri állatokat és mind az élőlényeket, amelyek mozognak vagy a vízben úszkálnak. És a röpködő madarakat is, ugyancsak fajtájuk szerint. Isten látta, hogy ez jó. Isten megáldotta őket, és így szólt: "Legyetek termékenyek, szaporodjatok, töltsétek be a tengerek vizét, s a madarak is szaporodjanak a földön". Este lett és reggel: az ötödik nap.

Aztán szólt Isten: "Hozzon elő a föld élőlényeket fajuk szerint: háziállatokat, csúszómászókat és mezei vadakat fajok szerint". Úgy is történt. Isten megteremtette a mezei vadakat fajuk szerint, a háziállatokat fajuk szerint és az összes csúszómászt a földkerekségen, fajonként. Isten látta, hogy ez jó.

Isten újra szólt: "Teremtsünk embert képmásunkra, magunkhoz hasonlóvá. Ők uralkodjanak a tenger halai, az ég madarai, a háziállatok, a mezei vadak és az összes csúszómászó fölött, amely a földön mozog". Isten megteremtette az embert, saját képmására, az Isten képmására teremtette őt, férfinek és nőnek teremtette őket. Isten megáldotta őket, Isten szólt hozzájuk: "Legyetek termékenyek, szaporodjatok, töltsétek be a földet, és vonjátok uralmatok alá. Uralkodjatok a tenger halai, az ég madarai és minden állat fölött, amely a földön mozog". Azután ezt mondta Isten: "Nézzétek, nektek adok minden növényt az egész földön, amely magot terem, és minden fát, amely magot rejtő gyümölcsöt érlel, hogy táplálékotok legyen. A mező vadjainak, az ég madarainak s mindennek, ami a földön mozog és lélegzik, minden növényt táplálékul adok". Úgy is történt. Isten látta, hogy nagyon jó mindaz, amit alkotott. Este lett és reggel: a hatodik nap.

Így készült el a föld és az ég minden bennelevővel együtt. Isten a hetedik napon befejezte művét, amit alkotott. A hetedik napon megpihent munkája után, amit végzett. Isten megáldotta és megszentelte a hetedik napot, mert azon megpihent egész teremtő munkája után. Ez a története az ég és a föld teremtésének, ahogy az lefolyt.

MAGYARÁZATOK, ÉRTELMEZÉSEK AZ ELBESZÉLÉSHEZ

Ósi elbeszélés - művészi megformálás

A Biblia híradása szerint az ember teremtésére a hatodik napon került sor. Ez már a teremtés utolsó munkanapja volt, és az embert egy elrendezett, növényekkel, állatokkal benépesített világ fogadta. Az első hat nap a munkáé volt tehát, a hetedik nap a pihenésé.

Érdekes összehasonlítanunk a munkanapok és a teremtésmozzanatok számát. Az első napon a világgosság és a sötétség válik szét. A második napon az égboltozat és a vizek. A harmadik napon elválik a tenger és a szárazföld, növények sarjadnak. Az első három napon tehát a terek elválasztása történik. A negyedik napon megszületnek az égitestek. Az ötödik napon benépesül állatokkal a víz és a levegő. A hatodik napon teremődnek meg a szárazföldi állatok, végül pedig az ember. A második három napon a már elválasztott terek fölékesítése, benépesítése történik.

A harmadik és a hatodik napra nem egy, hanem két-két teremtésmozzanat jut, a hat napra tehát összesen nyolc. Ez a nyolc teremtésmozzanat maga az elbeszélés. A hat nap pedig az elbeszélés keretét adó szerkezet. Föltűnő ez a kettősség. Nem is véletlen, hanem abból adódik, hogy maga az elbeszélés anyag ősbibb, a napokra bontás viszont sokkal későbbi lelemény. A kettő közötti összhangot csak a kettőzések által tudták megteremteni a Biblia szerkesztői.

Nyilvánvaló, hogy a bibliai nap nem 24 órát jelöl, hanem bármilyen időmennyiséget. Vagyis a Biblia "nap"-ja jelkép, forma.

1. nap → SÜTÉTSÉG
VILÁGOSSÁG

2. nap → ÉGBOLT
VIZEK

3. nap → TENGER
SZÁRAZFÖLD
NÖVÉNYEK

4. nap → ÉGITESTEK

5. nap → HALAK
MADARAK

6. nap → SZÁRAZFÖLDI
ÁLLATOK
EMBER

7. nap → PIHENÉS

A teremtéstörténetnek irodalmi szempontból nézve is nagyon érdekes, szép tehát a felépítése. Bizonyos nyelvi elemek ismétlődése - a népmesék állandó fordulataihoz hasonlóan - megerősíti a szerkezet szilárdságát. A szövegek erőteljes, ritmikus ismétlődésükkel segítik az emlékezetbe való bevésést:

Isten szólt. Úgy is lett. Isten látta, hogy ez jó.

A tudatos szerkesztésmód azt látszik bizonyítani, hogy a Biblia legelején álló teremtéstörténet nem tartozik egyszerűs mind a legrégebbi szövegek közé. Sőt, éppen a legkésőbbi, a babilóniai fogság utáni forrásrétegből származik, az i.e. 500-450 közötti időből. Mint a kutatások kimutatták, a Biblia négy nagyobb és több kisebb forrásból származó szövegeit szintén a babilóniai fogság után szerkesztették a tudós papok egybe, vagyis az Ószövetség ekkor kapta meg ma is ismeretes, végső formáját. A szerkesztés ekkor már a mítikus elemek kiiktatásával történt, az egyistenhit értelmében.

A káoszról: kozmosz

Az Ószövetség eredeti nyelvén, a héberén így kezdődik:
Börésit bara Elóhim...

A "börésit" szó jelentése: kezdetben, kezdetkor, amikor. Tehát: Kezdetben teremté Isten az eget és a földet. Vagy: Amikor Elóhim az eget és a földet formálta. A szó többértelműsége viták forrása, hiszen "kezdetben" vagy "amikor" teremteni nem egészen ugyanaz. A "kezdetben" szó azt sugallja, hogy előtte nem volt semmi, az "amikor" szó viszont megenged valamiféle korábbi létezést. Ez a "létezés" a Biblia további szavai szerint kietlenség, sötétség és pusztaság - rendezetlen, kaotikus anyagból teremtette Elóhim a világot, a kozmoszt.

Az "Elóhim" szót "Isten"-nek fordítjuk.

A Biblia második szava a "bara". Azt jelenti: teremtette. Nagyon érdekes, hogy ez az ige a Bibliában csak Istennel kapcsolatban áll, és jelentése: valami csodálatosat, újat, valósággal elképesztőt tenni. Vagyis teremteni.

Érdekes kissé belemélyedni az egyes teremtésmozgások értelmezésébe.

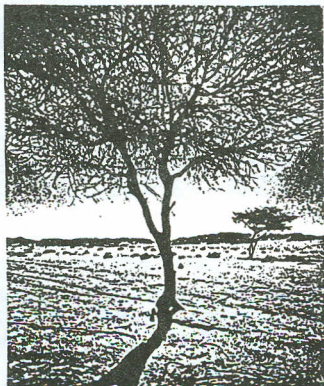
A világteremtés első napján elválik egymástól a világosság és a sötétség. E mozzanaton azonban nemcsak a fényforrás



1. ábra



2. ábra



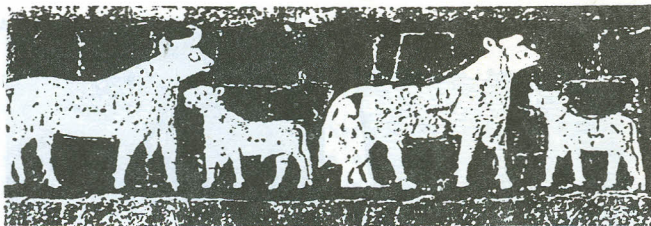
3. ábra

keltette világosság születését kell értenünk. Létrejön vele, jelképesen, a rend, az élet elve, alapja, háttere.

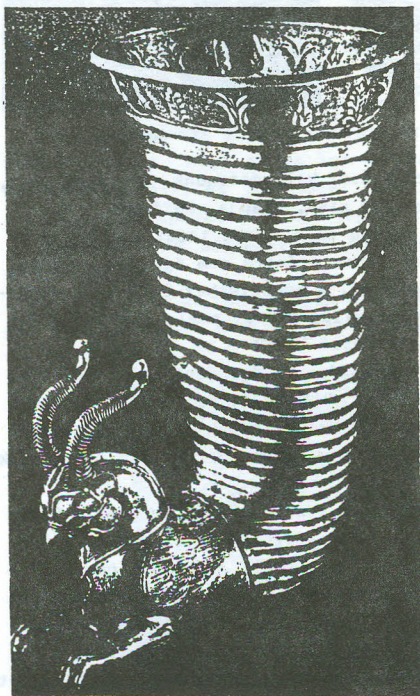
A második napon a levegő és a vizek terét választja el egymástól Elóhim. A mai ember számára nem egészen érthető, hogy milyen vizekről van szó. A megértéshez bele kell magunkat élnünk az ókori ember világképébe, amely szerint a korong alakú földet tenger veszi körül - ez az egyik víz -, és még azon túl van a másik víz: az égi óceán. Amikor Isten szilárd boltozatot épít a vizek között, az életet fenyegető kaotikus erőktől, a kozmikus katasztrófáktól akarja megóvni a földet. Ez a motívum majd a vízözön-történetben teljessé válik.

A harmadik nap munkáját is a célszerűség jellemzi. Szétválik a tenger és a szárazföld. Ezzel befejeződik az "elválasztás", kezdődhet a "förlékesítés". Elsőként növényeket hajt, sarjaszt a föld. E bibliai kép élménye bizonyára a Tigris és Eufrátész völgyének természeti adottságaiból táplálkozik. Tavaszoként az örmény havasokban megolvadt a hó, a folyók megáradtak, és a völgyből elvonuló ár után kivirult a föld.

A negyedik napon kerül sor az égitestek megteremtésére.



4. ábra



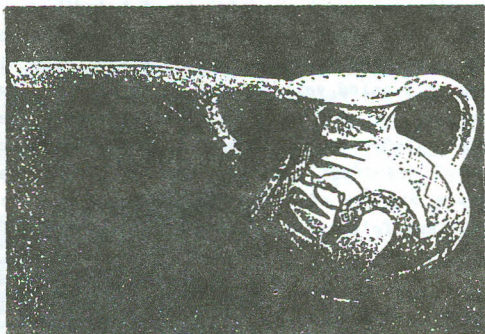
Az ókori mítoszokban az égítetek általában istenek, akiket az emberek szolgálnak. A Bibliában azonban a Napot, a Holdat és a csillagokat Isten az emberek szolgálatára teremtette. Ezek elválasztják a nappalt az éjszakától, világítanak, segítik az időszámítást: kijelölik a napokat, az órákat, az éveket; a hétköznapiakat és az ünnepeket.

A víz és a levegő terét az ötödik napon népesítette be Elóhim. Tengeri állatokat és madarakat teremtett. Vagyis "élő lelkeket".

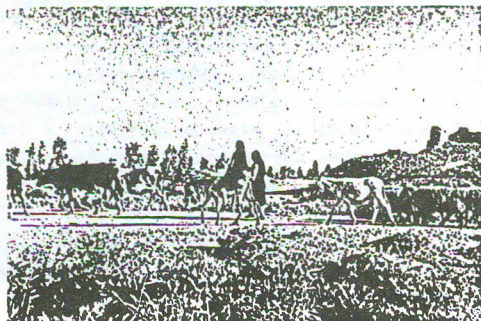
5. ábra

A régi korok embere úgy gondolkodott, hogy az állat - nem úgy, mint a növény -, helyváltoztatásra is képes, tehát "élő lélek". A héber "näfäs" szó az emberről szólva is a lélegzést, mozgást irányító életerő kifejezője. Így az állatok "éllények", "élő lelkek", majdnem úgy, mint az ember.

A hatodik napon a szárazföld is benépesül. A "Hozzon elő a föld éllényeket" szavak hívására - ugyanúgy, mint a növények -, megszületnek a vadak, a háziállatok, a rovarok, a csúszómászók.



6. ábra



7. ábra

Isten megáldja őket a "szaporodás és sokasodás" áldásával és kötelességével. Végül megteremti Isten az embert. Kétne-műnek alkotja: férfinak és nőnek. Megáldja őket is az utó-dok létrehozásának képességével és kötelességével.

A hat munkanap után következik a teremtést mintegy lezá-ró, megszentelő hetedik. Az Ószövetség gondolatvilágában a hetes szám a teljesség kifejezője.

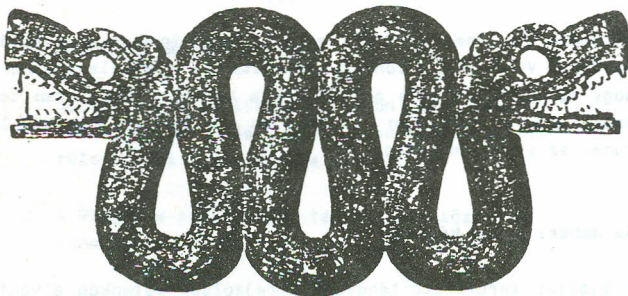
E felosztás tükrözi az ember természetes életritmusát, de megmagyarázza a zsidó liturgia "sabbat"-jának, szombatjá-nak, azaz pihenőnapjának eredetét is. A hetedik nap nemcsak a pihenésé, hanem, éppen mivel egy nagyobb munkát zár le és szentel meg, ez maga az ünnep. Nem véletlen, hogy nincs es-téje. Nemcsak a zsidó vallás ismer ilyen pihenő-ünnepnapot. A babilóniaiak is ismerték a "sapattu"-t, amely eredetileg a holdtölte, később és általánosan a munkaszünet napja volt. A "vasárnap" szándékát tekintve hasonló a zsidó "sabbat"-hoz, eredete azonban más. Nevében pogány elemek is élnek, és a keresztény felekezetek Jézus feltámadására is emlékez-nek vele.

Egyistenhit a Bibliában

A Biblia szövegének végső kialakítása, a végső szerkesztés a mítikus elemek kiiktatásával, az egyistenhit értelmében történt. Pedig valamikor a zsidók is lehettek többisten-hí-vők, és joggal hihetjük, hogy a kezdetekről szóló ősi héber elképzelések is olyanok voltak, mint a környező népekéi.

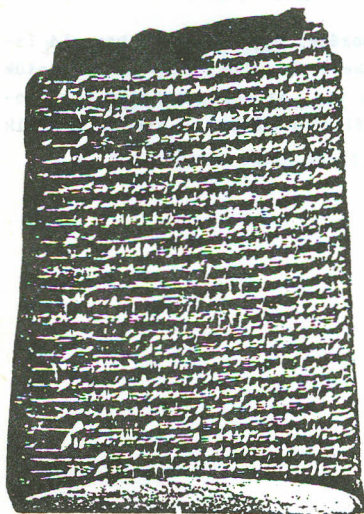
Hogy mit értünk a Biblia mítosztalanításán? A folyamatot és eredményét legjobban úgy érthetjük meg, ha összevetjük a Biblia szövegét egy ókori teremtésmítoszával.

Az "Enúma elis..." (magyarul: "Amikor odafönn...") kezde-tű babilóniai teremtésmítosz - amelyet agyagtáblák őriztek meg számunkra -, felsorolja az istenek származását, egészen a város főistenének, Marduknak a születéséig. Azt mondja, hogy kezdetben, az óskáoszban csak Apszu, a hímmemű, édesvi-zű tenger, valamint Tiámat, a nőnemű sós tenger létezett.



8. ábra

Kettejük vizének keveredéséből vagyis közösüléséből születtek az istenek. Ezek különböző szörnyek segítségével harcot kezdtek a fiatalabbak ellen. Marduk azonban főisten lett, és elrendezte a világot. A kettévágott Tiámátból alkotta az eget és a földet.



9. ábra

egyet és a földet.

Mi áll a Bibliában, és mi a mezopotámiai mítoszban a történet kezdetén? Itt is, ott is feltűnik az ósár, a vízár, a kaotikus mélység. Az Enúma elisben istenként, a Bibliában azonban csak anyagként. Az Enúma elisben istenek születnek és harcolnak egymással, a bibliai teremtéstörténetből viszont a mítoszokban szokásos istenharcot kiiktatta a megerősödött egyistenhit, a monoteizmus. (Néhány utalás a szörnyekkel való küzdelemre a gondos szerkesztés, gyomlálás

ellenére is megmaradt: pl. a Leviathán kígyó vagy a sátán alakja.) Végül pedig fontos mozzanata a mítosztalanításnak, hogy az Enúma elisben a káoszból a kozmoszt a főisten teremti meg, a Bibliában viszont nem egy isten a sok közül, hanem az egyetlen Isten.

Az ember: Isten képmása

A bibliai teremtéstörténetben kirajzolódó istenkép elvont, szellemi természetű. Ennek ellenére hordoz emberi: antropomorf vonásokat. Isten megszólal, dolgozik, pihen, életet akar teremteni. Minden nap bensőséges örömmel veszi észre, hogy amit alkotott, "jó".

Marduk a legyőzött Kingu vérével, agyagból gyúrja az embert, Elóhim a saját képmására, magához hasonlóvá alakítja legkedvesebb teremtményét.

Nem könnyű annak értelmezése, hogy az ember hasonló Istenhez. Valószínűleg úgy kell értenünk, hogy a helyzetük hasonló. Isten a mindenség ura, az ember a Földé. Uralkodásra teremtett minden élőlény fölött - kivéve a másik embert.

A SZÜVEGKÖZI ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. Újbabilóni világtérkép. A körön belül Mezopotámia, a kör a Sós-tenger, azon túl olyan terület, ahol "nem látni a napot".
2. A Gilgames-eposz egyik táblája a vízözön történetével.
3. Félsivatagi táj.
4. Kőberakásos fríz Mezopotámiából.
5. Fém ivóedény Mezopotámiából.
6. Kerámia ivóedény Mezopotámiából.
7. Közel-keleti életkép.
8. Kígyós mellédísz Mexikóból.
9. Az Adapa-eposz egyik táblája.

A DIASOROZAT KÉPEINEK JEGYZÉKE

1. A teremtés hét napja.
- 2-4. A sötétség és a világosság szétválasztása.
- 5-6. Az égi és a földi vizek szétválasztása.
- 7-9. A tenger és a szárazföld szétválasztása.
- 10-12. A növények teremtése.
- 13-15. Az égitestek teremtése.
- 16-20. A halak és madarak teremtése.
- 21-24. A szárazföldi állatok teremtése.
- 25-28. Az ember teremtése.
29. A pihenés napja.
30. A teremtés műve.

KÉRDÉSEK, FELADATOK

- I. A bibliai elbeszélés szerint a világ hat (kozmosz) nap alatt teremtődik meg.
- Mondd el a történetet a saját szavaiddal! (Segítségül használhatod az 1-es diaképet.)
 - Keresd ki a vetített képekhez a hozzájuk tartozó bibliai szöveget! Olvasd fel!
 - Gondold át, (beszéljétek meg), milyen előadói stílust, hangnemet kíván ez a szöveg!
- II. A teremtéstörténet 29 diaképe nem egy kéztől származik.
- Hány alkotót tudsz megkülönböztetni?
 - Jellemezd az egyes rajzolók stílusát! (A kompozíció, színek, motívumok, gondolkodásmód, stb.)
 - Hogyan ábrázolják Istent a rajzolók? Mi a legfontosabb különbség az egyes felfogások között? Melyek hasonlítanak, melyek különböznek egymástól?
- III. Te milyen színekkel, anyagokkal, formákkal dolgoznád fel a teremtéstörténetet? Hogyan készítenél filmet belőle?
- IV. Ha múzeumban vagy képzőművészeti albumban lapozva találkozol a teremtéstörténet egy-egy mozzanatával, idézd fel magadban a Biblia szövegét!

Írta és szerkesztette Boda Edit.

A rajzokat a Makói Kun Béla Általános Iskola tanulói készítették. Tanáruk Jámborné Balog Tünde.

Fényképezte Székely Péter.

A bibliai szöveget a Szent István Társulat 1982-es biblia-kiadásának nyomán közöljük, a Teremtés könyvének 1-2/4a. fejezetéig.

A bibliai szöveg értelmezésében Dr. Komoróczy Géza, Dr. Nyíri Tamás és Dr. Pákozdy László Márton szakmai tanácsait használtuk fel.



Kiadja az Országos Oktatástechnikai Központ

Felelős kiadó: Genzwein Ferenc

Készült az OOK sokszorosítójában; 1988. december

Felelős vezető: dr. Bernáth Jenő

A TEREMTÉS

Egy bibliai elbeszélés tényei és titkai, ahogyan az

- . a Biblia szövegéből,
- . tudományos magyarázatokból,
- . gyermekrajzokból

elénk tárul.



Országos Oktatástechnikai Központ
1988.

2008 FEBR 08

2008.10.13